

Тема 3. Організаційні основи системи прокуратури

Система прокуратури України

За Законом України «Про прокуратуру», прокуратура України становить **єдину систему**, яка в порядку, передбаченому цим Законом, здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави. Систему прокуратури України визначено у **ст. 7 Закону України «Про прокуратуру»**, в якій закріплено, що її становлять:

1

Офіс Генерального прокурора України

Спеціалізована екологічна прокуратура (на правах структурного підрозділу) та Спеціалізована прокуратура у сфері оборони (на правах структурного підрозділу)

2

Обласні прокуратури

3

Окружні прокуратури

4

Спеціалізована антикорупційна прокуратура

Перелік, утворення, реорганізація та ліквідація спеціалізованих прокуратур, визначення їх статусу, компетенції, структури і штатного розпису здійснюються Генеральним прокурором.

Єдність системи прокуратури України

Єдність системи прокуратури України забезпечується:

Єдині засади

Єдиними засадами організації та діяльності прокуратури

Єдиний статус

Єдиним статусом прокурорів

Єдиний порядок

Єдиним порядком організаційного забезпечення діяльності прокурорів

Фінансування

Фінансуванням прокуратури виключно з Державного бюджету України

Самоврядування

Вирішенням питань внутрішньої діяльності прокуратури органами прокурорського самоврядування

У системі прокуратури може запроваджуватися спеціалізація прокурорів. **Офіс Генерального прокурора** організовує та координує діяльність усіх органів прокуратури, забезпечує належне функціонування Єдиного реєстру досудових розслідувань та його ведення органами досудового розслідування, визначає єдиний порядок формування звітності про стан кримінальної протиправності і роботу прокурора з метою забезпечення ефективного виконання функцій прокуратури, а також здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління Офісу Генерального прокурора (ст. 8 ЗУ «Про прокуратуру»).

Офіс Генерального прокурора очолює **Генеральний прокурор**, який має першого заступника та не більше п'яти заступників, у тому числі заступника Генерального прокурора — керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. У структурі Офісу Генерального прокурора утворюються департаменти, управління, відділи, а також Генеральна інспекція. Управління та відділи можуть бути самостійними або входити до складу департаменту (управління). Положення про самостійні структурні підрозділи Офісу Генерального прокурора затверджуються Генеральним прокурором.

Повноваження Генерального прокурора

Генеральний прокурор:

1 Представництво

Представляє прокуратуру у зносинах з органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, особами, підприємствами, установами та організаціями, а також прокуратурами інших держав та міжнародними організаціями

3 Призначення на посади

Призначає прокурорів на адміністративні посади та звільняє їх з адміністративних посад у випадках та порядку, встановлених цим Законом

2 Організація діяльності

Організовує діяльність органів прокуратури України, у тому числі визначає межі повноважень Офісу Генерального прокурора, обласних та окружних прокуратур у частині виконання конституційних функцій

4 Дисциплінарна відповідальність

У встановленому порядку на підставі рішення відповідного органу про притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурора приймає рішення про застосування до прокурора Офісу Генерального прокурора, прокурора обласної прокуратури дисциплінарного стягнення або про неможливість подальшого перебування такої особи на посаді прокурора

Повноваження Генерального прокурора (продовження)

- Призначає на посади та звільняє з посад прокурорів Офісу Генерального прокурора у випадках та порядку, встановлених цим Законом
- У десятиденний строк із дня вивільнення посади повідомляє відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, про наявність вакантної або тимчасово вакантної посади в Офісі Генерального прокурора; **6-1)** здійснює розподіл обов'язків між першим заступником та заступниками Генерального прокурора
- Затверджує акти з питань щодо внутрішньої організації діяльності органів прокуратури, у тому числі щодо електронного документообігу; **7-1)** затверджує стратегію розвитку прокуратури; **7-2)** затверджує положення про систему індивідуального оцінювання якості роботи прокурорів та систему оцінювання якості роботи прокурорів; **7-3)** затверджує порядок вимірювання та регулювання навантаження на прокурорів
- Забезпечує виконання вимог щодо підвищення кваліфікації прокурорів Офісу Генерального прокурора
- Затверджує загальні методичні рекомендації для прокурорів з метою забезпечення однакового застосування норм законодавства України під час здійснення прокурорської діяльності; **9-1)** за поданням Генеральної інспекції направляє матеріали до Державного бюро розслідувань; **9-2)** визначає порядок розгляду звернень щодо неналежного виконання прокурором, який обіймає адміністративну посаду, посадових обов'язків, встановлених для відповідної адміністративної посади

Обласні прокуратури України

10. Виконує інші повноваження, передбачені цим та іншими законами України. Генеральний прокурор видає **накази** з питань, що належать до його адміністративних повноважень, у межах своїх повноважень, на основі та на виконання Конституції і законів України. Усі накази Генерального прокурора оприлюднюються державною мовою на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора на наступний робочий день після їх підписання з додержанням вимог режиму таємності. Накази Генерального прокурора або їх окремі частини можуть бути оскаржені фізичними та юридичними особами до адміністративного суду в порядку, встановленому законом.

У системі прокуратури України діють **обласні прокуратури**, до яких належать прокуратури областей, прокуратура Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, Київська міська прокуратура.

Обласні прокуратури

- Прокуратура Автономної Республіки Крим та міста Севастополя
- Вінницька обласна прокуратура
- Волинська обласна прокуратура
- Дніпропетровська обласна прокуратура
- Донецька обласна прокуратура
- Житомирська обласна прокуратура
- Закарпатська обласна прокуратура
- Запорізька обласна прокуратура
- Івано-Франківська обласна прокуратура
- Київська обласна прокуратура
- Кіровоградська обласна прокуратура
- Луганська обласна прокуратура
- Львівська обласна прокуратура
- Миколаївська обласна прокуратура
- Одеська обласна прокуратура
- Полтавська обласна прокуратура
- Рівненська обласна прокуратура
- Сумська обласна прокуратура
- Тернопільська обласна прокуратура
- Харківська обласна прокуратура
- Херсонська обласна прокуратура
- Хмельницька обласна прокуратура
- Черкаська обласна прокуратура
- Чернівецька обласна прокуратура
- Чернігівська обласна прокуратура
- Київська міська прокуратура

Спеціалізовані прокуратури у сфері оборони

- Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Центрального регіону
- Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Південного регіону
- Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Західного регіону
- Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Східного регіону: Донецька спеціалізована прокуратура у сфері оборони (на правах окружної прокуратури)
- Дніпровська спеціалізована прокуратура у сфері оборони (на правах окружної прокуратури)
- Запорізька спеціалізована прокуратура у сфері оборони (на правах окружної прокуратури)
- Криворізька спеціалізована прокуратура у сфері оборони (на правах окружної прокуратури)
- Луганська спеціалізована прокуратура у сфері оборони (на правах окружної прокуратури)
- Маріупольська спеціалізована прокуратура у сфері оборони (на правах окружної прокуратури)
- Харківська спеціалізована прокуратура у сфері оборони (на правах окружної прокуратури)

 Запорізька обласна прокуратура — Михальчук Ярослав Валерійович

Обласні та окружні прокуратури. Кількісний склад

Обласну прокуратуру очолює **керівник обласної прокуратури**, керівник прокуратури Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, керівник Київської міської прокуратури, який має першого заступника та не більше трьох заступників. У структурі обласної прокуратури утворюються підрозділи — управління та відділи. Утворення, перелік, територіальна юрисдикція, реорганізація та ліквідація обласних прокуратур, визначення їхньої компетенції, структури і штатного розпису здійснюються Генеральним прокурором (ст. 10 ЗУ «Про прокуратуру»).

У системі прокуратури України діють **окружні прокуратури**, перелік та територіальна юрисдикція яких визначається наказом Генерального прокурора. Утворення, реорганізація та ліквідація окружних прокуратур, визначення їхньої компетенції, структури і штатного розпису здійснюються Генеральним прокурором (ст. 12 ЗУ «Про прокуратуру»).

Запорізька обласна прокуратура

Спеціалізована екологічна прокуратура (на правах підрозділу обласної прокуратури)

- Бердянська окружна прокуратура
- Василівська окружна прокуратура
- Вознесенівська окружна прокуратура міста Запоріжжя
- Дніпровська окружна прокуратура міста Запоріжжя
- Запорізька окружна прокуратура
- Мелітопольська окружна прокуратура
- Пологівська окружна прокуратура
- Шевченківська окружна прокуратура міста Запоріжжя

Кількісний склад та структура органів прокуратури

15000

Загальна чисельність

Загальна чисельність працівників органів прокуратури становить не більше 15000 осіб

10000

Прокурори

Загальна чисельність прокурорів становить не більше 10000 осіб

15%

САП

Загальна чисельність працівників Спеціалізованої антикорупційної прокуратури складає 15 відсотків від встановленої законом граничної чисельності центрального та територіальних управлінь НАБУ

У структурі органів прокуратури встановлюються посади державних службовців, інших працівників, діяльність яких регулюється цим Законом та іншими законодавчими актами України. Посади, на які можуть бути призначені прокурори-стажисти окружних прокуратур, визначаються з числа вакантних (тимчасово вакантних) посад в окружних прокуратурах.

Засади єдності системи прокуратури України полягають у її чіткій ієрархічній побудові (від окружних прокуратур до Офісу Генерального прокурора), де органи нижчого рівня підпорядковуються вищим, а вся система діє на основі єдиного законодавства та спільних конституційних функцій. Ця єдність забезпечується централізованим керівництвом через обов'язкові накази Генерального прокурора, єдиним правовим статусом усіх прокурорів, а також функціонуванням спільних органів прокурорського самоврядування та Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, що гарантує цілісність інституції та однакове застосування закону на всій території держави.

Обласні прокуратури України

Відповідно до ст. 10 ЗУ «Про прокуратуру», в Україні діють обласні прокуратури у кожній області, а також прокуратура Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і Київська міська прокуратура.

Вінницька обласна прокуратура

Волинська обласна прокуратура

Дніпропетровська обласна прокуратура

Донецька обласна прокуратура

Житомирська обласна прокуратура

Закарпатська обласна прокуратура

Запорізька обласна прокуратура

Івано-Франківська обласна прокуратура

Київська обласна прокуратура

Київська міська прокуратура

Кіровоградська обласна прокуратура

Луганська обласна прокуратура

Львівська обласна прокуратура

Миколаївська обласна прокуратура

Одеська обласна прокуратура

Полтавська обласна прокуратура

Прокуратура АР Крим та м. Севастополя

Рівненська обласна прокуратура

Сумська обласна прокуратура

Тернопільська обласна прокуратура

Харківська обласна прокуратура

Херсонська обласна прокуратура

Хмельницька обласна прокуратура

Черкаська обласна прокуратура

Чернівецька обласна прокуратура

Чернігівська обласна прокуратура

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП)

Спеціалізована антикорупційна прокуратура є самостійним структурним підрозділом у системі прокуратури України. Керівник САП одночасно є заступником Генерального прокурора, який призначається на посаду за результатами відкритого конкурсу строком на шість років. САП була створена для забезпечення ефективного розслідування корупційних злочинів і є ключовим органом у системі антикорупційних органів України разом із НАБУ, ВАКС та НАЗК.

 Ключова особливість: САП діє на засадах функціональної незалежності, що забезпечує неупередженість у розслідуванні корупційних злочинів найвищого рівня.

Повноваження та функції

Нагляд

Здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування детективами НАБУ.

Державне обвинувачення

Підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях у суді.

Представництво

Представництво інтересів держави в суді у виняткових випадках, пов'язаних із корупційними правопорушеннями.

Структура та чисельність

До структури САП входять керівник, перший заступник, заступники та територіальні управління: **Центральне, Західне, Північне, Південне, Східне**. Гранична чисельність працівників становить 15% від граничної чисельності центрального та територіальних управлінь НАБУ.

Зовнішня незалежна оцінка (аудит) ефективності діяльності САП

Відповідно до п. 10 ст. 8-1 ЗУ «Про прокуратуру», кожні два роки, але не частіше двох разів упродовж строку повноважень керівника САП, проводиться зовнішня незалежна оцінка (аудит) ефективності діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Склад Комісії

Оцінку проводить Комісія у складі 3 осіб, які призначаються Генеральним прокурором на підставі пропозицій міжнародних та іноземних організацій відповідно до міжнародних або міждержавних угод.

Предмет оцінки

Комісія оцінює ефективність діяльності САП, якість виконання функцій, дотримання принципів незалежності та доброчесності прокурорів.

Наслідки оцінки

Висновок про неефективність САП, що спричинена неналежним виконанням обов'язків керівником САП, є підставою для його дострокового звільнення з посади.

Оприлюднення результатів

Звіт за результатами кожної оцінки підлягає обов'язковому оприлюдненню. Відповідальний виконавець — Офіс Генерального прокурора.

📄 За результатами оцінювання ОЕСР (2025 р.) у межах п'ятого раунду моніторингу Стамбульського плану дій Україна отримала 92,7 бала зі 100 за напрямом «Спеціалізовані антикорупційні органи» — один із найвищих показників серед усіх учасників.

Спеціалізована прокуратура у сфері оборони

Спеціалізована прокуратура у сфері оборони (на правах Департаменту) є самостійним структурним підрозділом Офісу Генерального прокурора, підпорядкованим першому заступнику або заступнику Генерального прокурора згідно з розподілом обов'язків.

Основні завдання

Військові кримінальні правопорушення

Організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, участь у судовому провадженні та підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях про злочини проти встановленого порядку несення військової служби (ст. 255-1, 255-2, 255-3 КК України)

Правопорушення військовослужбовців

Провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, добровольцями добровольчих формувань територіальної громади

Правопорушення на території військових об'єктів

Провадження щодо злочинів, вчинених на території розташування військових частин та установ МО України, ЗСУ, СБУ, ДПСУ, НГУ, ДССЗЗІ та інших військових формувань

Злочини у сфері оборонних ресурсів

Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та проти власності, об'єктом посягання яких є військове майно та/або кошти для потреб оборони, у тому числі для військових адміністрацій в умовах воєнного стану

Організовані групи та злочинні організації

Провадження щодо злочинів, вчинених організованими групами і злочинними організаціями, якщо хоча б один із співучасників є військовослужбовцем або хоча б одне правопорушення відповідає вищевказаним критеріям

- ☐ Спеціалізована прокуратура у сфері оборони здійснює свої повноваження відповідно до КПК України та в порядку, визначеному Офісом Генерального прокурора. **Положення про Спеціалізовану прокуратуру у сфері оборони (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора, Затверджено Наказом Генерального прокурора 30 травня 2023 року № 144.**

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0144905-23#Text>

Спеціалізована екологічна прокуратура

Спеціалізована екологічна прокуратура є самостійним структурним підрозділом Офісу Генерального прокурора (на правах Департаменту), підпорядкованим першому заступнику або заступнику Генерального прокурора згідно з розподілом обов'язків між керівництвом Офісу Генерального прокурора.

Структура Спеціалізованої екологічної прокуратури

- 1 Відділ представництва інтересів держави в суді
- 2 Відділ процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання публічного обвинувачення
- 3 Організаційно-аналітичний відділ
- 4 Відділ організації процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання публічного обвинувачення в обласних прокуратурах
- 5 Відділ організації представництва інтересів держави в суді в обласних прокуратурах

3. Основні завдання Спеціалізованої екологічної прокуратури

3.1. Організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження та підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища, розслідування у яких здійснюється Головними слідчими управліннями Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України, центральним апаратом Бюро економічної безпеки України (крім проваджень, організація і процесуальне керівництво у яких здійснюються Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, а також іншими структурними підрозділами згідно зі спеціалізацією, визначеною наказами Генерального прокурора), зокрема:

- передбачені розділом VIII Особливої частини КК України, а також статтею 441 КК України;
- вчинені особами, які надають публічні послуги, службовими особами юридичних осіб приватного права, працівниками правоохоронних органів, а також органів, які здійснюють державний контроль, нагляд та управління в галузі охорони навколишнього природного середовища, пов'язані з виконанням вимог законодавства про екологічну та радіаційну безпеку; про оцінку впливу на довкілля; охорону земель; охорону і раціональне використання вод та відтворення водних ресурсів; охорону атмосферного повітря; охорону, захист, використання та відтворення лісів; охорону використання і відтворення рослинного та тваринного світу; природно-заповідний фонд; охорону, використання і відтворення риби та інших водних живих ресурсів; охорону та раціональне використання надр; поводження з відходами; щодо ліцензування (у тому числі видачі дозволів, лімітів та квот) на спеціальне використання природних ресурсів, дотримання їх умов; про біологічну та генетичну безпеку щодо біологічних об'єктів природного середовища при створенні, дослідженні та практичному використанні генетично модифікованих організмів у відкритій системі, що посягають на охоронювані законом інтереси у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- пов'язані із жорстоким поводженням з дикими тваринами, що належать до хребетних, а також інші кримінальні правопорушення стосовно диких тварин та інших рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного світу, які підлягають особливому захисту держави;
- пов'язані зі збройною агресією, якими заподіяно шкоду довкіллю;
- щодо протиправного заволодіння, відчуження, приватизації чи розпорядження майном, коштами, призначеними для використання і охорони природних ресурсів, захисту та відновлення навколишнього природного середовища;
- за фактами ухилення від сплати екологічного податку; рентної плати за спеціальне використання води, лісових ресурсів, користування надрами, а також легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, внаслідок вчинення кримінального правопорушення, процесуальне керівництво досудовим розслідуванням якого належить до повноважень Спеціалізованої екологічної прокуратури;

Кримінальні правопорушення у сфері екології (продовження)

1 Радіоактивні та хімічні матеріали

Правопорушення, пов'язані з виготовленням, зберіганням, використанням, транспортуванням чи застосуванням радіоактивних, хімічних, біологічних матеріалів з метою значного забруднення довкілля або що спричинило таке забруднення (крім злочинів, пов'язаних із терактами, контрабандою, незаконним виготовленням ядерного пристрою та злочинами проти основ національної безпеки).

2 Незаконне ввезення відходів та радіоактивних матеріалів

Правопорушення, пов'язані з ввезенням на територію України чи транзитом через неї відходів без належного дозволу, незаконним обігом радіоактивних матеріалів, незаконним поводженням з ними, а також порушенням вимог радіаційної безпеки.

3 Інші екологічні правопорушення

Кримінальні правопорушення, що посягають на охоронювані законом інтереси у сфері охорони навколишнього природного середовища та земельних відносин, зокрема щодо земель:

- природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;
- водного фонду;
- лісогосподарського та рекреаційного призначення.

Основні завдання Спеціалізованої екологічної прокуратури (продовження)

1 Реєстрація та ЄРДР

Виконання вимог закону під час приймання, реєстрації, розгляду та вирішення заяв і повідомлень про вчинення кримінального правопорушення, своєчасне внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР).

2 Повнота розслідування

Організація та забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, оскарження судових рішень на стадії досудового розслідування і судового розгляду, виконання вимог закону про невідворотність покарання.

3 Захист від незаконного притягнення

Запобігання незаконному притягненню особи до кримінальної відповідальності та необґрунтованому застосуванню щодо неї заходів процесуального примусу.

4 Права учасників провадження

Застосування належної правової процедури до кожного учасника кримінального провадження, забезпечення права на захист затриманим особам, у тому числі в порядку Закону України «Про безоплатну правову допомогу».

5 Нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю

Організація та здійснення нагляду за додержанням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності оперативними підрозділами Національної поліції України, ДБР, СБУ, БЕБ, а також контроль за ефективністю нагляду обласними прокуратурами у частині запобігання, виявлення і припинення відповідних кримінальних правопорушень.

Основні завдання Спеціалізованої екологічної прокуратури (продовження)

1 Нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю

Організація та здійснення нагляду за додержанням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності оперативними підрозділами Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України, Бюро економічної безпеки України, а також здійснення контролю за ефективністю нагляду обласними прокуратурами за додержанням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності їх територіальними органами у частині запобігання, виявлення і припинення кримінальних правопорушень, розшуку осіб, які їх вчинили та переховуються від органів досудового розслідування, суду.

Забезпечення відшкодування збитків, завданих кримінальними правопорушеннями, передбаченими пунктом 3.1 цього Положення.

Здійснення представництва інтересів держави в суді у разі їх порушення або загрози порушення у сфері охорони навколишнього природного середовища, у тому числі щодо земельних правовідносин (крім питань, вирішення яких належить до повноважень інших самостійних структурних підрозділів згідно зі спеціалізацією, визначеною наказами Генерального прокурора).

Інші завдання, передбачені *Положенням про Спеціалізовану екологічну прокуратуру (на правах департаменту) Офісу Генерального прокурора, затвердженого Наказом Генерального прокурора 03 листопада 2025 року № 348*

Список використаних джерел

1. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
2. Положення про Спеціалізовану екологічну прокуратуру (на правах департаменту) Офісу Генерального прокурора : затв. наказом Генерального прокурора від 03 листоп. 2025 р. № 348.
3. Положення про Спеціалізовану прокуратуру у сфері оборони (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора : затв. наказом Генерального прокурора від 30 трав. 2023 р. № 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0144905-23#Text>

Презентацію оформлено за допомогою сервісу Gamma (gamma.app). Текст лекції є авторським.